

ὁ ποιητὴς γελᾷ κάποτε, τὸ ρίχνει δῶ, ξαναζῆ. Δίχως αὐτὰ τὰ ξαφνιάσματα τῆς χαρᾶς ἢ τῆς ζωηρότητας, θὰ εἴμαστε πεσμένοι χάμου κι ὁ συγγραφέας εἶν' ἀπὸ κείνους, ἔπως τὸ λέει κάπου, πού ἀκόμα καὶ στὸν πόνο τοῦ ξετυλίγουνε τὴ ζωηρότητα τῆς ψυχῆς τους, τὴν ἀξερρίζωτη.

Ἐδλογημένα νὰ εἶναι τ' ἅγια πλάσματα πού ἐμπνεύσανε τοῦτο τὸ βιβλίον. Κανένα μεγαλεῖο δὲ θὰ ξαφνιάσῃ ποτὲ τὸν ποιητὴ ἀπὸ μέρος τῆς γυναίκας, γιατί στὴ γυναίκα εἶχε πάντα τὴν εὐτυχία καὶ τὴ δόξα νὰ βρῆ τὴν καλοσύνη, τὸ ὕψος, τὴν ἀγνότη. Ἐδτυχισμένος εἶν' ὁ ἄντρας πού τοῦτανε γραφτό, ὕστερ' ἀπὸ χίλιες δυὸ ἀτυχίες, νὰ γνωρίσῃ πλάσματα ἀνώτερα, σὰν κι αὐτὰ πού λαμποκοπᾶνε ἐδῶ μέσα, καὶ νὰ γαπήσῃ τέτοια τέλεια ἀριστουργήματα. Ἡ ἱστορία τοῦ ἔρωτά του, — ἢ τοῦ ἐγκλήματός του — ξετυλίγεται σελίδα πρὸς σελίδα. Δυὸ γυναίκες μορφές πετᾶνε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τούτη τὴ Συλλογὴ. Τὸ παιδί μὲ τὴ χάρη, μὲ τὴν ἀφοσίωση, μὲ τὸν ἔρωτα, καὶ μὲ τὴν καλοσύνη, ἢ ἀγνή ψυχὴ πού πάει ἴσα μπροστά της, ἄφησε ἀνάμεσα σὲ μερικοὺς στίχους τὴ δροσιά της καὶ τὴν ἀνοιξή της. Ἡ ἄλλη, ἢ Ἐκλεχτή, ἢ Μεγάλη, ἢ λατρεμένη σὲ κάθε γραμμῇ, ἢ ὑψωμένη ἀπάνου σ' ἓνα στυλοβάτη πού κανένας δὲ θὰ τῆς στήσῃ τόσο στερεὰ ὅσο ἐγώ, κυριαρχεῖ μὲ τὴν εὐγένειά της, μὲ τὴ γαλήνη της, μὲ τὴ χάρη της τὴν ἀσύγκριτη, σ' αὐτὰ τὰ ποιήματα πού εἶναι καμωμένα ἀπὸ σάρκα κι ἀπὸ αἷμα, σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἔρωτα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Παρασκευὴ 21 τοῦ Μάρτη 1911

Pension Deviens 18, Chateaubriant

(Μετάφρ. Ε. Ε.)

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Τὸ ἄρθρον τοῦ Λυδοῦ Ποδαβροῦ «Παράδειγμα Βουργαρικῆς δράσης» πού τυπώθηκε στὸ προπερασμένο φύλλον (σελ. 118), ξανατυπώθηκε στὴν «Ἀκρόπολη», στὸ «Messager d' Athènes» καὶ στὸν «Ὀθωμανικὸ Λόγος» πού βγαίνει Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ στὴν Πόλη.

— Μῆς στάλθηκε ἓνα βδομαδιάτικο περιοδικό, τὸ «Ἀθήναιο», ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη γεμάτο μὲ ὕλη διαλεκτῆ. Συνεργάτης του εἶναι καὶ ὁ φίλος Θ. Τριχογλίδης πού δημοσιεύει σ' αὐτὸ ταχτικά σκίτσα καὶ ποιήματά του. Ἐνα μάλιστα ξάφυλλο, στὸ φύλλον τῶν 5 τοῦ θεριστῆ, μὲ τὸν τίτλον «Ἐνας Θεὸς ἀνέστη!...», πού συντροφεύεται ἀπὸ ὁμοιότιτλον ποίημα, ἀφιερωμένο στὸν ποιητὴ Παλαμά, μᾶς ἄρεσε πολὺ.

Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΛΟΤΤΝΕΡ

ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Σήμερα τὸ δράτριο μονάχα ὡς ἔργο τέχνης μπορεῖ νὰ σταθεῖ. Ὡς ἔργο δηλαδὴ πού θὰ ἐχτιμήσεις γιὰ τὴ μουσικὴ δράση του ὄχι ἔμωσ καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ πού γράφτηκε. Ἡ ὑπόθεση, τὸ θρησκευτικὸ δρᾶμα εἶνε κείνο πού λιγότερο μᾶς ἐνδιαφέρει σὲ κάθε δράτριο. Εἶναι ἀλήθεια πὼς μᾶς συγκινοῦν, μὰ ἢ συγκίνηση αὐτὴ εἶναι ἐπίδραση τῆς μουσικῆς καὶ μόνο. Ἀκούγοντας κανεὶς τὸ Βαλταζάρ ἢ τὸν προφήτην Ἡλία νὰ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ ρίξει φωτιὰ στὸ λαὸ πού δὲν ἄκουσε τίς ἐντολές του, κάνει ἓναν ἱστορικὸ ὑπολογισμό, ἐπιτιμητικὸ γιὰ τὸν κόσμο πού τὸν ἄκουγε καὶ ἐνοιωθε μὴν ἀνατριχίλα νὰ λούζει τὸ κορμί του καὶ ἐνθουσιαστικὰ γιὰ τοὺς συνθέτες πού μελοποιῶντας ἓνα θρησκευτικὸ δρᾶμα μὲ τὸ σκοπὸ νὰ γονατίσουν τίς ψυχές τῶν ἀπίστων μπρὸς στὸ θεῖο καὶ νὰ σύρουν ἀπὸ τὰ βάθη τους τὴν μετάνοια, τὸ κατώρθωσαν καὶ τόσο πολὺ μάλιστα. Πρέπει νὰ ὁμολογηθεῖ ἀκόμα πὼς τὸ θρησκευτικὸ δρᾶμα ἐμπνευσε πολλοὺς μεγάλους μουσικοὺς καθὼς τὸ Bach καὶ τὸ Handel πού ἔγραψαν πάνω σ' αὐτὸ τόσα ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, γιὰ τὴ βαθύτητά τους (αὐτὴν ἄς μὴν τὴν ἀποδώσει κανένας στὴν πεποίηση καὶ τὴν πίστη τους, ἀλλὰ στὴ δύναμη καὶ τὸ ταλέντο τους πού θὰ τοὺς ἔκανε νὰ γράψουν ἀριστουργήματα, εἴτε στὸ δράτριο ἂν εἶχαν τὴν ἐπίδοσή τους εἴτε σὲ ἔποιοδήποτε ἄλλο εἶδος τῆς μουσικῆς) καὶ τὴ συνθετικὴ τους ἐπιστήμη. Τὸ δράτριο εἶναι ἔτι στὴ φιλολογία μας τὸ ἀρχαῖο δρᾶμα. Δὲν εἶνε δηλαδὴ τόσο μακριὰ ἢ ἐποχὴ τῆς θρησκομανείας, μὰ ἓνας φωτεινὸς δρόμος τῆς σκέψης μᾶς ἀπομάκρυνε τόσο πολὺ, πού κάθε σχετικὸ σήμερα ν' ἀνάγεται στὴν Ἱστορία καὶ στὸν ἄνθρωπο τοῦ χτές. Ὅπως γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ συγκινηθεῖς στὸ ἀρχαῖο δρᾶμα, πρέπει νὰ νοιώσεις πρὶν βαθεῖα τὴ θρησκεία, τὰ ἦθη καὶ τὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων, πρέπει νὰ γείνεις ἀρχαῖος δηλαδὴ, ἔτσι καὶ στὸ δράτριο γιὰ νὰ συλλογιστεῖς μὲ κατάνυξη ἔτι μὲ τόση δύναμη ἀνυμνεῖ ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ γείνεις χριστιανὸς ἂν δὲν εἶσαι. Γι' αὐτὸ τὴ συγκίνηση πού λαβαίνει κανένας τὴν ἀποδίδουμε σὲ μιὰ μουσικὴ ἐπίδραση καὶ μόνο καὶ ὄχι στὴν ὑπόθεση καὶ τὸ ξετύλιγμα τοῦ θρησκευτικοῦ δράματος. Ὁ «Προφήτης Ἡλίας» τοῦ Μένδελσον εἶναι ἔργο μοναδικὸ στὸ εἶδος του, γραμμμένο γιὰ νὰ συνεχίσει τὴν παράδοση τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τοῦ

μεγάλου Handel, τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ποῦ ἄρχισε νὰ ἐκλείπει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ ὁ Μπετόβεν ἀπόδειξε τὴ Συμφωνία ὡς τὸ ὕψιστο σημεῖο τῆς μουσικολογίας καὶ σκοτεινῆς τέχνης.

Γιὰ τὸ δράτριο αὐτὸ τοῦ Μένδελσον ἔγραψαν πολλὰ καὶ τὸν περασμένο χρόνο ποῦ δόθηκε στὸν κῆπο τῶν ἑαρινῶν συναυλιῶν τοῦ Ὁδείου Λόττνερ καὶ πάλι τὸ πρῶτο μέρος του, ὥστε τώρα νὰ περιοριστοῦμε μόνο στὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ τελείου, γιὰτὶ ὁ συνθέτης του, ποῦ τὸ πλοῦσιο καὶ τὸ εὐγενικὸ αἰσθημὰ του δὲν ἐξέφυγε ποτὲ ἀπὸ τὰ ἕρια τῆς βασιλείας ἐπιστήμης, ὁ ποιητῆς καὶ ὁ τεχνίτης Μένδελσον, ὕστερ' ἀπὸ τὴν «Ἰφιγένειά» του, τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει νὰ ἐπιδείξει. Ἡ ἐχτέλεση τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ἔργου οφείλουμε νὰ ὁμολογήσουμε πὼς δὲν ἐσημείωσε τὴν ἐπιτυχία ποῦ ἐσημείωσε τὸ πρῶτότου πέρισι. Δὲνεῖναι ἐργασία συνειθισμένη ἢ καὶ ἐξαιρετικὴ ἀκόμα ἢ συντέλεση καὶ ἢ ἐπιτυχία ἐνὸς παρόμοιου ἔργου. Εἶναι ἐργασία ὑπεράνθρωπη ὅταν ἔχει κανένας νὰ διδάξει μαθητὲς ξένους τὸ περισσότερο στὴ μουσικὴ καὶ γι' αὐτὸ τονίζουμε (ἐπειδὴ ἴσως νὰ ἔφυγε κανένας μὲ κάποια δυσἀρέσκεια ἀπ' τὴν προχρῆσιν συναυλία) πὼς ἔνα δράτριο προϋποθέτει κόπους καὶ θυσίες πολλὰς ποῦ ἀφαιροῦν κάθε δικαίωμα ἐπίκρισης ἀπὸ τὸν ὅποιονδήποτε ποῦ εἶτε ἀπὸ κριτικὴ ἐλαφρότητα, εἶτε ἀπὸ ἀντιπάθεια πρὸς τὸ **ἐκγεγραμνιστικὸ** (!) πρόγραμμα τοῦ Ὁδείου Λόττνερ, ἤθελε νὰ περὶ λέξη. Ἀκούσαμε τὴν κ. Λόττνερ καὶ τὸν κ. Μπέμμερ νὰ λένε πὼς τὸ δράτριο αὐτὸ τοῦ ἐστοίχισε τὴ μισή τους ζωὴ καὶ ἔχουσε δίκιο. Καὶ αὐτὸ χωρὶς καμμιά πρόθεση, χωρὶς κανένα σκοπὸ ὑλικῆς ἀπολαβῆς, παρὰ μόνο ἀπὸ τὸν πόθο νὰ δεῖξουν μιὰ σοβαρὴ ἐργασία τοῦ Ὁδείου τους καὶ μαζί μ' αὐτὸ νὰ χαρίσουν καὶ μιὰν ἐξαιρετικὴν αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, ποῦ μάταια ζητᾶ κανένας στὰ διάφορα μουσικὰ σαλόνια καὶ κοντσέρτα ποῦ τὸ αἰῶνιο κουαρτέττο ἢ κουϊντέττο θὰ παίξει λίγο Rubinstein καὶ λίγο Tchaïkovsky. Ὅλες οἱ μονοψῆδες τοῦ Προφήτη ἀποδόθηκαν μὲ δύναμη καθὼς καὶ ὁ χορὸς ἀρκετὰ προπονημένος ἀνταποκρίθηκε καλὰ ὅσο καὶ νᾶναι στὶς πολὺ μεγάλες ἀξιώσεις τοῦ ἔργου. Ἰδιαιτέρα πρέπει νὰ σημειώσουμε τὸ *terzett* τῶν Ἀγγέλων, τὸ ὡραιότερο μέρος τοῦ δράτριου, τὸ τόσο ἀπαλὸ καὶ ἤρεμο, τὸ γεμάτο ἀπὸ γλυκύτατα μοτίβα, ρυθμισμένα ὅμως τόσο σφιχτά, ποῦ νὰ μὴ σὲ κάνουν οὔτε στιγμὴ νὰ σκεφτεῖς τὴ ναρκωτικὴ μονοτονία τῆς Ἰταλικῆς μελωδίας, ποῦ ἐτραγοῦδησαν μὲ περισσὴν τέχνη. Κεῖνο ποῦ ἔχει κανένας νὰ παρατηρήσει εἶναι αὐτό: πὼς ἐνῶ μὲς στὶς μαθήτριες καὶ τοὺς μαθητὲς τοῦ Ὁδείου εἶναι ἀναμφισβήτητο πὼς ὑπῆρχαν πολλοὶ ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ κάνουν πολὺ καλύτερα

τὸ μέρος τῆς ὕψιφῶνου καὶ τοῦ δέξυφῶνου, ποῦ μόνο καντσονέττες ναπολιτάνικες μορεὶ νὰ τραγουδεῖ ὄχι ὅμως καὶ δράτριο τοῦ Μένδελσον, εἴταν πολὺ προτιμώτερο νὰ μὴ ζητοῦσαν τὴ σύμπραξη τῶν δευτέρων, ἀφοῦ ἐπὶ τέλους εἶναι καὶ ὀρθότερο οἱ μόνωδοι νᾶναι βγαλμένοι ἀπὸ τ' ἑξῆς τοῦ Ὁδείου. Κόσμος πολὺς δὲν ὑπῆρχε. Τουλάχιστον αὐτὸ φανερῶναι τὴ συγκατάθεσή του ὅτ' ἔτι χίλιες φορὲς ἐγράψαμε: πὼς εἶνε ἀκατάλληλος νὰ δεχτεῖ ἔργα παρόμοια.

Ἀπὸ χρονολογικὸ καθήκον ἀναφέρουμε καὶ τὴν ἀναξιοπρέπεια τῆς ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν περιβαλφῆ τῶν ἐπιστράτων, ποῦ ἐπέστρεψε τὰ εἰσιτήρια ποῦ τῆς ἔστειλε τὸ Ὁδεῖο γιὰ τὴ συναυλία ποῦ ἔδινε χάρι τοῦ σκοποῦ τῆς, μὲ τὴν πρόφαση πὼς ἐστάλθηκαν ἀργὰ καὶ δὲν τίς ἔμενε πειὰ καιρὸς νὰ τὰ διαθέσει! Καὶ δὲν μπορούσε νὰ κρατήσῃ δέκα τοῦλάχιστο αὐτῆ ἢ ἴδια ἐπιτροπή; Περὶτὰ ὅμως αὐτά. Ὅσες φορὲς δίνει συναυλία τὸ Ὁδεῖο Λόττνερ δὲν ἐξετάζουμε τὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὅποιο δίνεται, οὔτε καὶ γι' αὐτόνε πηγαίνουμε. Πηγαίνουμε γιὰ ν' ἀκούσουμε, γιὰ νὰ νοιώσουμε κάτι ποῦ ἢ ἔλλειψή του πολὺ μᾶς ἐκόστιζε, γιὰ νὰ μυσταγωγηθοῦμε.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΑΔΕΣ

Σ' ἑλληνικὲς ἐφημερίδες διάβασα — τώρα καὶ κάμποσον καιρὸ — τρία τούρκικα ποιήματα, ἐμπνεσμένα ἀπὸ τὴν τελευταία, θλιβερὴ γιὰ τοὺς Τούρκους, ἱστορία. Τρία **ποιήματα**. Γραμμένα μ' αἴσθημα ποιητικὸ βαθὺ καὶ μὲ τέχνη μεγάλη. Τέτοια δημιουργήματα, μέσα στὴ σφαῖρα τῆς ἀκατάλυτης πνευματικῆς ζωῆς, σὲ κάνουν νὰ εὐλογᾷς τὴν καταστροφὴ ἐνὸς Κράτους — ποῦ θὰ σοῦ εἴτανε σκεδὸν ἀδιάφορη, ἂ δὲν ἤξερες πὼς ἔγινε ἀφορμὴ νὰ πλουτιστῇ τὸ ἀθρώπινο πνεῦμα καὶ ἢ νοσταλγικὴ σου ἢ ψυχὴ μὲ τὴν ἀπόκτηση τριῶν ἔργων τέχνης.

Τούρκοι ἔσεῖς τραγουδιστάδες, ποῦ ἢ χαρὰ τῆς δημιουργίας εἶναι μέσα σας χίλιες φορὲς πῶς δυνατὴ ἀπὸ τὴ θλίψη γιὰ τὴ χαμένη σας πατρίδα, ἔσεῖς ποῦ μέσ' ἀπὸ τὴ φραγιά κι ἀπὸ τὸ χαλασμό, ἀπὸ τὰ ἐρείπια καὶ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ, ἐγεννήσατε μιὰν αὐτοῦπαρχτὴ ζωὴ γιὰ τὴ γαληνὴ καὶ ἀτάραχτὴ αἰωνιότητα, ὦ Τούρκοι ἔσεῖς τραγουδιστάδες, ἀδερφοί μου, θὰ τὸ ξέρετε πόσο μεγάλη γιὰ σᾶς εἶναι ἢ ἀγάπη μου καὶ ὁ θαυμασμός μου, θὰ τὸ ἔχετε νοιώσει — ἀφοῦ ζῆτε κ' ἔσεῖς ἔξω ἀπὸ τὸν ψεύτικο τὸν κόσμον τῶ νευρόσπαστων, ποῦ λέγεται πραγματικότητα, ὦ ναί,